

ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Проф. Христо Иванов, д. н.
ВСУ "Черворизец Храбър" - гр.Варна

Резюме: В статията е направен исторически обзор за развитие на приоритетите в образователния процес на Европейския съюз. Посочени са съвременните приоритети в образователния процес на Европейския съюз на национално и международно ниво. С проучването на приоритетите в образователния процес се очертават тенденциите на промяна в системата.

Ключови думи: образователен процес, Европейски съюз

PRIORITIES OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE EUROPEAN UNION

Prof. Hristo Ivanov, Dr. Sc.

Summary: A historical overview of the development priorities in the educational process of the European Union is made in the article. Current priorities in the educational process of the European Union on national and international level are specified. Tendencies for changes in the system are outlined with the research of priorities in educational process.

Keywords: educational process, European Union.

1. Мисията на образователния процес на Европейския съюз.

Разширяването на Европейския съюз добавя ново измерение и редица предизвикателства, възможности и изисквания към дейността в областта на образователния процес. Особено важно е държавите-членки на Европейския съюз да бъдат интегрирани като партньори в инициативите по образование и обучение на европейско ниво. Успешното развитие на европейските програми в тази област е успешен фактор за подобряване сътрудничеството на европейския континент.

Мисията за приоритетите на образователния процес на Европейското пространство за висше образование има за цел изграждането на съгласувана и сравнима образователна среда при запазване на академичната автономия, институционалното и национално разнообразие. Страните, участващи в Болонския процес, все по-активно прилагат резултатите от обучението при изразяване и поставяне на общите цели, което е доказателство за основополагащото им значение в новия образователен модел. Болонската декларация за висшето образование от юни 1999 г. отбелязва началото на ново засилено европейско сътрудничество в тази област.

Обстоятелството, че образователният процес не е един единствен, че е налице "пъстрота" както между образователните системи на страните, така и вътре във всяка една от тях, е доказателство за изключителната сложност на обекта образователна система, на проблемите както до 2010 година, така и след това. Обстоятелството показва, че е необходимо да се търсят стандартизирани схеми за развитие на образователните системи. Демонстрира се ролята и значението на разнообразието от подходи към развитието и модернизацията на стандартизирането на образователната система.

За да достигне нивото на дейност и управление, което имат европейските държави, Република България трябва да търси добрите

практики за приложение. От години ние, страните от Източна Европа, имаме негативен имидж - с провалилата се в миналото ни икономика и политически режим. Освен с тази отрицателна репутация трябва да се борим и с конкуренцията на останалите европейски държави, членки на Европейския съюз, в разглеждания от нас исторически процес на развитие.

2. Историческо развитие на приоритетите в образователния процес на Европейския съюз.

Продукт и израз на необходимостта от модернизация и хармонизация на образователния процес се явява Болонската декларация от 19.06.1999 г. Тя определя Европа на знанието като необратим фактор на човешкото и социално развитие и още като фактор за обогатяване и засилване на европейското самосъзнание, също така и като фактор за посрещане предизвикателствата на третото хилядолетие. Освен като фактор европейската общност се определя и като средство за споделяне на общи ценности и принадлежност към общо социално-културно пространство. Декларацията обосновава значението на образованието и на образователното сътрудничество за развитието на устойчиви, мирни демократични общества.

Приоритетите на болонския процес ще ги проследим хронологически при срещите в различни години на министрите на образованието от европейските държави в конкретни градове на стария континент.

През 1999 г. в Болоня се създаде основата на Европейско пространство за висше образование, което съдържа:

- разбираема и съпоставима система на висшето образование;
- възприемане на система, включваща два основни цикъла;
- възприемане на система от образователни кредити;
- засилване на мобилността;

- засилване на сътрудничеството в областта на оценяването на качеството;

- засилване на европейските измерения във висшето образование.

През 2001 г., в Прага са определени конкретните бъдещи цели на системата за образование и обучение, които съдържат:

- увеличаване на качеството и ефективността на европейските системи за образование и обучение;

- улесняване на достъпа на всички до системите за образование и обучение;

- отваряне на системите за образование и обучение към по-широк свят.

Добавят се и нови цели, а именно:

- поставяне на висшето образование в Европа в контекста на ученето през целия живот;

- включване на институциите за висше образование на студентите в развитието и изпълнението на реформите;

- повишаване на конкурентноспособността и привлекателността на Европейското пространство за висше образование.

През 2003 г. в Берлин Болонският процес се разглежда като еднакво принадлежащ на две измерения:

- **структурно**, което се определя от три степени (бакалавър, магистър и доктор);

- **социално**, в което качеството на висшето образование се разглежда като обект на стандартизирани процедури. Тук особена тежест придобиват процедурите, осъществявани в самите институции.

През 2005 г., в Берген се разисква Европейското пространство за висше образование след 2010 година. Разискванията включват:

- тенденциите за отваряне на системата на висшето образование към другите образователни и социални сектори;

- цели на институциите за висше образование;

- стандарти и насоки за осигуряване на качество във висшето образование.

През 2007 г. в Лондон се анализира измерването на целите при определяне на новите задачи, а именно:

- създаване и признаване на съвместни степени; достъп до следващ цикъл; прилагане на процедури за външно оценяване;

- етап на изпълнение на системи за натрупване и трансфер на кредити;

- въвеждане на Дипломно Приложение; участие на студенти в оценяване на качеството;

- признаване на предишно учене;

- степен на изпълнение на националните квалификационни рамки.

През 2009 г. в Льовен Белгия се разглежда развитието на реформата на европейското висше образование, при което се конкретизират:

- тенденциите на развитието на висшето образование до 2020 година;

- тенденциите за обучение в друга страна.

Може да се направи изводът, че съществуващите официални доклади представят бавното, но позитивно развитие на процеса, свързан с националното и институционално възприемане и приложение на резултатите от образователния процес.

Идеята ни е насочена към сътрудничеството и диалога между социалните партньори и за съвместна целенасочена работа за развитието на висшето образование и науката в контекста на Програма 2020. До тази година европейското висше образование трябва да осъществи важен принос за реализацията на проекта *Европа на знанието*, което да е силно креативно и иновативно. За целта страните трябва да изпълняват целите на Лисабонската стратегия за учене през целия живот, както и да разширят участието на гражданите във висшето образование. Отделено е

необходимото пространство и на съвременните приоритети в образователния процес.

3. Съвременни приоритети в образователния процес на Европейския съюз.

Процесът на изясняване на приоритетите на образованието е ориентиран към студентите и тяхната професионална пригодност. Всъщност значението на понятието „приоритет“ се възприема в България от немското Priorität. Според речника на чуждите думи то произхожда от латинското prior – пръв и означава първо място по време, първенство, предимство, преимущество, преднина, старшинство.

При осъществяване на мисията за приоритетите в образователния процес, считаме че е необходимо:

- насърчаване на творческите изяви на студентите, докторантите и специализанти на основата на селекция в процеса на обучението и тяхната научна дейност;
- развиване и усъвършенстване на университетските Система за управление на качеството на академичните процеси;
- изграждане и реализиране на собствена система за поддържане и перманентен контрол на качеството на академичния продукт, на академичния състав и академичното обслужване.
- организацията на учебния процес относно извънаудиторното обучение да е съобразена със стандартите на Европейската система за натрупване и трансфер на кредити (ECTS).

На международно ниво – приоритетите в образователния процес придобиват нов смисъл и значение. Възприетият модел на общи описания в рамката на квалификациите в Европейското пространство за висше образование подпомага националните власти при разработването на собствените им национални рамки. Осигуряването на общ

методологически подход, използван от всички болонски страни за целите на собствените им национални системи посредством въвеждането на резултатите от обучението, в значителна степен повишават прозрачността на придобитите квалификации, признаването и подпомагат мобилността.

Извода ни е, че пред всички европейски страни, участващи в Болонският процес, се поставя категоричното изискване за практическо приложение на резултатите от обучението при създаването на националните квалификационни рамки.

На национално ниво – образователният процес има важно значение за очертаване пътищата, по които се изграждат националните квалификационни рамки, както и за инструментите, които ги подпомагат. Те имат ясна връзка с Европейските ръководства и стандарти за качество, които определят нивата и съответстващите към тях квалификационни описания и изразен предметен еталон.

Болонският образователен процес създаде доминиращо благоприятни възможности за България и нейното образование. Всъщност в булонската декларацията няма окончателни решения, няма и директиви. Целите на декларацията изискват разработка на пътищата и средствата за изграждане на Единния европейски пазар на образователни услуги.

Модернизацията на образователния процес в България и превръщането ѝ в еталон на конкурентоспособна система се нуждае от това тази образователна система да вземе собствената си съдба в собствените си ръце и да не позволи друг да решава съдбата ѝ. Представителите на академичната общност не трябва да бъдат наблюдатели, съзерцатели, кореспонденти на своята съдба. Те трябва да станат проектантите (архитекти) на бъдещето на образователната система, на която принадлежат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проучването на приоритетите в образователния процес очертава съществени тенденции на промяна в системата:

- Налице е тенденция на преход от формални (преди всичко количествени) характеристики и методи за оценка и за сравняване на образователните системи към използването на съдържателни белези (критерии) на тази оценка;

- Отминава времето на тясно специализираната подготовка на специалисти и идва времето на тяхната широкопрофилна подготовка;

- Налице е преход от класическата система на подготовка на специалисти към системата на обучение в продължение на целия живот;

- Променя се характера на иновационния процес – в т.ч. от скъсяването на срока между фундаментална идея и нейното практическо прилагане, както и от многократното увеличаване на потенциала и ролята на новите идеи и открития за икономическото и по-широко - за общественото развитие;

- Налице е тенденция на интензивни промени в различните структури на образованието.

Тези изменения най-често са израз на търсене и експериментиране на нови пътища, методи и подходи на развитие на образователния процес.

ИЗТОЧНИЦИ:

1. Закон за висшето образование.
2. Закон за народната просвета.
3. Закон за професионалното образование и обучение.
4. Закон за ратифициране на Конвенцията за признаване на квалификациите, отнасящи се до висшето образование в европейския регион (Лисабонската конвенция). ДВ бр. 25/28.03.2000 г.

5. Класификатор на областите на висше образование и професионалните направления, ДВ бр. 64/02.07.2002 г.

6. Правилник за дейността на Националната агенция за оценка и акредитация. ПМС 106/09.06.2000 г.

7. Правилник за дейността на Националния информационен център за академично признаване и мобилност. ПМС 108/12.09.2000 г.

8. Правилник за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение. ПМС 32/17.03.2000 г.

9. Редовен доклад за напредъка на България в процеса на присъединяване, Комисия на Европейската общност, Брюксел, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

10. Национална програма на република България за приемане достиженията на правото на Европейския съюз.

11. Комуникационна стратегия за подготовката на членството на България в Европейския съюз.

12. Концепция за развитие на образованието и науката в Р. България (от страницата на МВНР).